

Csendélet kancsóval és narancsokkal,
1930-as évek második fele

Olaj, vászon, 60x80,5 cm
Jelezve jobbra lent: Kmetty

Kikiáltási ár: 4 000 000 Ft

École de Szentendre

Kárpáti Aurél Kmettyről szóló 1938-as tanulmányát azzal a sommás értékeléssel zárta, hogy az „École de Paris európai szellemet sugárzó, eleven művészi törekvéseinek Kmetty nálunk egyik legkiválóbb képviselője.” (Kárpáti, 1938, 56.) Sokak szerint Magyarországnak is megvolt a maga École de Paris-ja a Szentendrei Művésztelepen alkotó festőknek köszönhetően. Az 1930-es években Kmetty János is itt töltötte nyarainak jó részét, olyan festők társaságában, mint Perlrott Csaba Vilmos, Gráber Margit és Czóbel Béla. Bár a harmincas évek Szentendrei iskolája legalább annyira heterogén képződmény lehetett, mint az École de Paris, az ott alkotó festők többségére mégiscsak ráragadt a „franciás” jelző. Nem véletlenül, hiszen Perlrott például Matisse-nál tanult, Czóbel pedig ki is állított a fauve-okkal együtt. Kmetty számára ugyan a francia festészet egy másik vonulata – Cézanne, Picasso, Břaque – jelentette a követendő példát, a harmincas évek végén azonban művészete meglepően közel került az egykori fauve-os festő, Czóbel Béla piktúrájához.

Cézanne, az atya

A *Kubista csendélet kancsóval és narancsokkal* intérieur-be komponált motívumkészlete, tónusa és pasztózus faktúrája a franciás, poszt-nagybányai, természetelvű festészet jegyeit mutatja. Korábbi műveihez képest Kmetty jóval kevésbé analizálja egyes motívumait, ebben a periódusában – a harmincas évek második felében – úgy tűnik, visszatért a gyökerekhez, Cézanne plaszticitásához. A Czóbel analógia mögött tehát valójában Cézanne rejlik, aki nemcsak a Nyolcakra, s közülük is főleg Czigányra, Orbánra és Czóbelre gyakorolt maradandó (Czóbelnél egy ideig lappangó) hatást, hanem Kmettyre is.

1911-es párizsi utazásának Cézanne-élményét egy ideig ugyan háttérbe szorította Picasso, Braque és az analitikus kubizmus konstruktív geometriája, de a harmincas években egy rövid art-deco kitérő után a Mester visszatért a természethez. 1937-ben már „École de Szentendre”-s, nem csupán konstruktív, de festői értékeket is reveláló műveiből rendezett igen sikeres kiállítást a Fränkel Szalonban. A kiállítás katalógusában Kállai Ernő a festmények üde, a korábbiaknál élénkebb színskáláját méltatta. Festményünk ugyan valószínűleg nem szerepelt a kiállításon, de minden bizonnyal a Kállai által elemzett periódusba tartozik.

Csendéletek zöld kancsóval

Kmetty kubista csendélete látszólag többet köszönhet Cézanne-nak, mint kubista követőinek. Színvilága és naturális egyszerűsége közelebb áll a szentendrei kortársak „realizmusához”, mint Picasso és Braque rafinált kubizmusához. Kmetty azonban ebben a periódusában is „kubizál”, csak a korábbiaknál jóval finomabban alkalmazza a kubisták eszköztárát. A csendélet egyes elemeit nem analizálja, nem bontja meg az almák és a narancsok plasztikus tömörségét, az asztalra dobott csíkos abrosz is egészen természetesen „omlik le” a földre.

A szobabelső tere viszont távolról sem reális, Kmetty felrúgja a centrális perspektíva szabályait. A csendéletet hordozó asztalt, a mellette álló széket és a mögötte fekvő komódot teljesen eltérő nézetből látatja. Ez a téranalízis, az egészen meglepő szögben a komód mellé állított szék támlája és a finoman „megbontott” zöld kancsó adja a kép izgalmas kubista karakterét. Kmetty Kállai Ernő szavaival szólva „a többnyire csendéletes motívumok szűkre fogott körében évek hosszú során át igen belterjes festői gazdálkodást folytatott, abból a célból, hogy a képfelület minden pontját át- meg átszöje egy változatos árnyalatú és mégis kiegyensúlyozott struktúrával.” (Kállai, 1937., 1.) Kmetty festői gazdálkodásának szép példája zöld kancsós kubista csendéletünk és néhány évvel későbbre datált párja a *Csendélet zöld kancsóval* (Janus Pannonius Múzeum, Pécs). Kmetty mindkét képen nagyjából ugyanazokat a motívumokat (csíkos abrosz, talpas tál, zöld kancsó, gyümölcsök) alkalmazza, mégis esetünkben a festői tér eltérő analízise egészen más jellegű, jóval mozgalmassabb kompozíciót eredményez.

Hornyik Sándor

Kmetty János: *Csendélet zöld kancsóval*, 1946-48.
Olaj, vászon, 48x57 cm, Janus Pannonius Múzeum,
Pécs. Reprodukálva: Hárs, 1972-73, 14. kép.

